21
(3534)
23. 10. 2020
Cena 0,40 €

НОВЕ ЖИТТЯ

DVOJTÝŽDENNÍK RUSÍNOV-UKRAJINCOV SR • ДВОТИЖНЕВИК РУСИНІВ-УКРАЇНЦІВ СР

Неювілейне інтерв'ю з нагоди ювілею

18 жовтня 2020 року вступив у своє 70-річчя заступник голови Центральної ради Союзу русинів-українців СР Павло БОҐДАН. Своє життя він присвятив праці на культурно-національній ниві. Вітаючи його з життєвим ювілеєм, редакція бажає йому міцного здоров'я, витривалості, щоб сповнились його мрії і сподівання.

Ми попросили ювіляра відповісти на декотрі актуальні питання в житті русинів-українців Словаччини.

Мґр Павло Боґдан народився 18 жовтня 1950 року в селі Видрань (нині складова частина Меджилаборець). Закінчив Середню промислову електротехнічну школу в Пряшеві. Від 1972 року працював в Українській студії Чехословацького радіо в Пряшеві. У 1979 році закінчив журналістику на філософському факультеті Університету ім. Коменського у Братиславі. Був заступником директора Русько-української студії Словацького радіо (1988-92) та головним секретарем Головної редакції національно-етнічних програм Словацького радіо (1999-2002). Був депутатом Національної Ради Словацької Республіки (1992 – 1994). З 1990 року він член Президії Центральної ради Союзу русинів-українців Словацької Республіки і голова Ради Союзу русинів-українців Словацької Республіки (1994 – 1999). На IV, V, VI і VII з'їздах Союзу русинів-українців СР його було переобрано заступником голови Центральної ради СРУСР. У Комітеті у справах національних меншин та етнічних груп Уряду СР він представляє інтереси української національної меншини Словаччини, є також членом Міжурядової словацько-української комісії з питань національних меншин, освіти і культури та членом Президії Світової федерації українських лемківських об'єднань.

Павло Боґдан – упорядник та співавтор публікації «65-річне радіо» (1999) та автор книжки «20 років – здобутки і втрати – 20 rokov – víťazstvá a prehry» (2012). Нагороджений орденом України «За заслуги» III ступеня (2008) та золотою медаллю Союзу русинів-українців СР (2010).

● *Цими днями в організаціях СРУСР проходять звітно-виборні збори ПО СРУСР і йде підготовка регіональних конференцій та VIII з'їзду СРУСР, який відбудеться у січні 2021 році. Які найголовніші завдання, на Твою думку, повинна рішати наша організація на сучасному етапі?*

– Умови роботи нашої організації за 30 років її існування докорінно змінилися. Маю на увазі не лише внутрішні, але зокрема зовнішні, тобто змінилася політична та соціально-економічна ситуація в цілому суспільстві і зокрема в регіонах, де проживає наше населення. При виникненні СРУСР ми взяли на себе порівняно широку палітру завдань, які сягають від шкільництва до економіки. В тому часі, коли демократія, здавалося, розправила крила, багато людей вірило, що є в наших силах такі завдання виконувати. Ніхто не передбачав, що поступово дійде до руйнації декотрих ділянок не лише нашого внутрішньосоюзного життя, але й до обмеження чи навіть ліквідації декотрих установ та інституцій, які в рамках певних державних чи інших систем мали за завдання розвивати наше культурно-національне життя. Наперекір всьому нам вдалося утримати нашу організаційну структуру – хоча б на регіональному та центральному рівнях, зберегли ми майже всі наші центральні акції, навіть появилися й декотрі нові, і надалі виходить газета «Нове життя» та дитячий часопис «Веселка», у Пряшеві нам вдалося роздобути у свою власність будинок і відкрити в ньому Словацько-український культурний та інформаційний центр.

Але, з другого боку, пропали майже всі школи, в яких викладалася українська мова, зменшилось число колективів народної художньої самодіяльності, понизилась і так вже невисока національна свідомість наших людей.

Про все те ми повинні говорити на наших регіональних конференціях та на VIII з'їзді СРУСР.

● *Як член Комітету в справах національних меншин при Уряді СР за дорученням Центральної ради СРУСР Ти неодноразово піднімав питання незадовільного стану національно-етнічних радіо- і телепередач для русинів-українців Словацької Республіки. Як відомо, у керівних представників РТВС переважає думка, що з передачами все гаразд, хоч відомо, що Словаччина на протязі останніх 30 років поділила ці передачі, значною мірою їх редукувала, якщо не казати, що деградувала.*

(Продовження на 2 стор.)

ДНІ УКРАЇНИ 2020 В КОШИЦЯХ

В рамках **Днів України 2020** в Кошицях з 8 жовтня 2020 р. у співпраці з держадміністрацією міської частини Кошиці – район Тягановце – староста пан Мілош Ігнат, голова виконавчої Ради пані Беата Земкова – в приміщенні адміністрації проходить виставка світлин **«НАЙКРАЩІ МІСЦЯ УКРАЇНИ» – «NAJKRAJŠIE MIESTA UKRAJINY»**.

На виставці відвідувачі можуть ознайомитись з українськими перлинами, народною творчістю, побутом і традиційними українськими стравами. Інформація написана словацькою мовою. Виставка відкрита до кінця жовтня 2020 р.

Всі бажаючі запрошуються на виставку, звичайно, з дотриманням діючих епідеміологічних заходів.

Примітка: *Виставку світлин підготувала Ірина Мацко – українська письменниця Словаччини, жителька міської частини Кошиці – район Тягановце.*

і.м.

▲ *30 років хору «Карпати» – будинок мистецтв, Кошиці.*

35 років з піснями і щирим словом для вдячних глядачів

22.10.2020 року минає **35 років з дня заснування Українського народного аматорського хору «Карпати»,** який працює при РР СРУСР в Кошицях. Ініціатор і засновник колективу, мистецький керівник і диригент хору мгр. Левко Довгович.

З нагоди згадуваного ювілею був запланований урочистий концерт хору та його гостей за супроводу оркестру «Музика Ювеналіс» в будинку мистецтв в Кошицях 8.11.2020 р. У зв'язку з коронакризою його реалізацію перенесено на березень 2021 р.

Хор «Карпати» є єдиним українським хором такого жанру в Словаччині. Репрезентує пісенне багатство русинів-українців Словаччини та загальноукраїнське пісенне багатство.

В репертуарі хору фрагменти з опери «Запорожець за Дунаєм» Семена Гулака-Артемовського, «Вечорниці» Петра Ніщинського та понад 80 авторських і народних пісень з творчості та в обробці українських композиторів та композиторів інших народів. Літургійні пісні композиторів Д. Бортнянського, М. Вербицького, Д. Січинського, О. Кошиця, І. Біликовського, К. Стеценка, М. Лисенка й дальших, колядки та щедрівки.

Протягом 35-ти річної діяльності хор «Карпати» і за супроводу молодіжного оркестру «Музика Ювеналіс» (мистецький керівник і диригент оркестру Ігор Довгович, диригент опери Державного театру Кошиці), здійснив близько 500 концертів і коротших виступів в десятках селах Пряшівщини, в Словаччині та за кордоном – в Австрії, Бельгії, Болгарії, Польщі, Угорщині, Україні та в Чеській Республіці.

Хор «Карпати» проводить і активну суспільно-культурну діяльність. Крім концертів, організує і дальші імпрези в Кошицях: «Маланчині вечори» (29 річників), Новорічні концерти (20 річників), Різдвяні концерти (13 річників), концерти в рамках Днів України в Кошицях (5 річників). Реалізував і концерти в рамках Кошицького культурного літа, Днів національних меншин міста Кошиці, різдвяних концертів в рамках Кошицьких різдвяних днів, виступи з нагоди річниць визначних особистостей нашого народу, з нагоди різних ювілеїв та святкувань, які організувала мерія міста і міські частини міста Кошиці та ЦР і РР СРУСР. Реалізував і кілька концертів на імпрезах, організованих асоціацією «Феман». «Карпати» були і співорганізатором 14 річників Міжнародного фестивалю духовної пісні східного обряду. Від 1991 року дотепер на концертах та імпрезах хору керівництво «Карпат» забезпечило участь 128 українських колективів з України, Польщі, Чехії та Угорщини – окремі з них були в Словаччині і кілька разів.

Хор «Карпати» своєю активною діяльністю в багатонаціональних Кошицях здобув престижне місце між колективами дальших національних меншин. Концерти хору і дальші імпрези тішаться великою популярністю, про що свідчать і заповнені концертні зали. На високому рівні є і співпраця «Карпат» з мерією міста та дальшими установами міста Кошиці, які високо оцінюють діяльність хору.

У 2005 році, з нагоди святкування 20 років діяльності хору, Міністерство культури й туризму України **«За збереження, популяризацію, пропаганду української культури й мистецтва за кордоном...»** надало хору звання **«Український народний аматорський хор»**, у 2002 році хор отримав **приз мерії міста Кошиці «За довгорічну мистецьку діяльність, репрезентацію міста Кошиці вдома і за кордоном, за збереження музичних традицій русинів-українців, за екуменізм та духовне збагачення мешканців міста»**, а Міністерство внутрішніх справ Словаччини нагородило хор **срібною медаллю «За активну транскордонну співпрацю між Словацькою Республікою та Україною».** У 2010 році **«За довгорічну мистецьку діяльність і збереження культурних надбань русинів-українців Словаччини»** хор отримав найвищу нагороду від національного освітнього центру в Братиславі **«Медаль Даніела Ліхарда»**.

Хор «Карпати» тішиться на зустріч з прихильниками на урочистому концерті 14 березня 2021 року з нагоди 35-річчя заснування хору.

Левко ДОВГОВИЧ,
диригент хору «Карпати».

▲ *Хор «Карпати» – 2020.*

На просьбу читачів повторно інформуємо, що українську пресу Словаччини – газету «Нове життя», журнали «Вселка» та «Дукля» – можна читати за такою адресою:

4hvylia.com/zmi

Про новини діяльності Союзу русинів-українців Словацької Республіки, чим живе українська громада Словаччини можна довідатись, відкривши фейсбук чи веб-сторінки:

https://www.facebook.com/rusiniukrajincislovenskejrepubliky/
http://www.ukrajinci.sk/index.html
https://zakarpattya.net.ua/

Неювілейне інтерв'ю з нагоди ювілею

(Закінчення з 1 стор.)

– Те, що сталося з нашим радіо, в нормальній демократичній державі не могло б статися. Це була повна неґація прав національних меншин та іґнорація публічної думки з боку керівництва громадсько-правової установи, тобто Словацького радіо, і нездатність державних органів та політичних сил внести хоча б корекцію у безпідставне рішення керівництва радіо про переселення Головної редакції національно-етнічних передач з Пряшева до Кошиць. Але сам факт переселення, це було лише пів біди, бо, як і передбачалося, це був тільки початок повної деґрадації цього радіомовлення. За словами тодішнього директора Словацького радіо Ярослава Резніка, яким, крім нього, мабуть, ніхто не вірив, радіомовлення з Пряшева було занадто дорогим. Так, Словацьке радіо тоді, як і тепер, було у фінансовій кризі, але не можна економити на тому найслабшому, бо ж що на ньому зекономиш. Яка там економія, коли в часі ліквідації нашого радіо у Пряшеві його бюджет чинив 0,8% бюджету всього Словацького радіо. І відтоді почався повний занепад цього мовлення. Дійшло до різкого фінансового і персонального обмеження, передачі почали передавати у нічних годинах, з їх структури зникли всі літературно-драматичні передачі, передачі для дітей та молоді, дальші улюблені передачі. Тепер ми добилися того, що представників Комітету в справах національних меншин було запрошено на засідання Ради РТВС, де обговорювався звіт про стан національно-етнічного мовлення РТВС і, навпаки, деякі члени Ради взяли участь у засіданні Комітету. Результатом цих зустрічей є постанова, що в найближчому часі буде підготовлено нову концепцію програм для національних меншин радіо і телебачення. Про неї ми вже дискутували 15-го жовтня онлайн способом.

● *В частини русько-української інтелігенції домінує думка, що СРУСР мав би стати рупором національно-культурних прагнень русько-української національної меншини Словаччини. Чи можна вважати такі надії обґрунтованими?*

– Так, але лише тоді, коли вся ця інтелігенція і всі організації, які діють на ділянці нашого культурного-національного життя, будуть вважати СРУСР за таку організацію, яка має право говорити від імені всього нашого населення і коли й вони самі будуть активно брати участь в роботі СРУСР, а не лише давати розуми комусь. Не йдеться про те, щоб СРУСР сам себе ставив до ролі виключного репрезентанта нашої меншини, але передусім про усвідомлення того, що без сильної, авторитетної організації, яку б словацька держава, а кінець-кінцем і Україна, вважали своїм партнером, нам не обійтися. Правда, і держава мала б приступати до цього питання інакше, ніж дотепер, хоча б тим, щоб вже нарешті був прийнятий закон про національні меншини і щоб повністю респектувала статтю ч. 34 Конституції СР про право національних меншин брати участь у вирішуванні питань, які їх торкаються.

● *Особливо великих збитків в останні десятиріччя було завдано українському національному шкільництву в Словаччині. Це резонувало і на зустрічі Президента України з представниками української громади Словаччини 24 вересня 2020 року в Братиславі Після зустрічей з чільними представниками Словаччини він, між іншим, в Братиславі заявив: «Ми домовилися, що школи будуть збережені. Деякі парламентарі Словацької Республіки сказали, що зроблять все, щоб зберегти нашу культуру, історію та відновити ту чи іншу кількість українських шкіл».*

– Інтересно було б знати, котрі конкретно парламентарі. Досі майже ніхто цим питанням не цікавився і тепер, напевно, це було сказано більш-менш із-за ввічливості до посади президента, бо сумніваюся, що хтось з депутатів НР СР в цьому питанні розбирається. На жаль, й ініціатива України приходить запізно, а Посольство України в СР інтересується скоріше недільною українською школою в Братиславі, аніж нашими школами на сході республіки.

● *З 2013 року в Пряшеві дуже активну діяльність проводить Словацько-український культурний та інформаційний центр. Проте він діє на громадських началах і на добровільній базі, без найменшої підтримки з боку держави чи Пряшівського самоврядного краю, який сприяв створення такого культурного центру русинів-українців якраз у Пряшеві. Чи можна сподіватись, що настануть зрушення в ліпшу сторону в близькому майбутньому?*

– Цей центр було створено з ініціативи Міжурядової словацько-української комісії з питань національних меншин, шкільництва та культури, але оскільки жодна з держав не бралася за реалізацію цієї пропозиції, то за справу з великим ризиком взявся СРУСР. Пряшівський самоврядний край нам допоміг тим, що спочатку нам дав будинок в довготривалу оренду, а потім і продав нам його за дуже вигідних умов. Ми подали проєкт спочатку на культурний центр, який був схвалений і реалізований в рамках програми транскордонної співпраці HUSKROUA, згодом як надбудову нам ще вдалося реалізувати проєкт інформаційного центру з фондів Норвезького королівства. Це велика допомога для нашої роботи не лише в самому Пряшеві, але і для цілої нашої організації та меншини взагалі. На жаль, нам не вдається помістити центр в якусь структуру так, щоб було забезпечено хоч би мінімальне фінансування для утримання будинку. Робимо все для того, щоб це питання в близькому майбутньому вирішити.

За розмову дякує Мирослав Ілюк.

З елементами детективу

«Правду треба подавати так, як подають пальто, а не кинути в обличчя, як мокрий рушник».

(Марк Твен)

Без пристрасті до книжки людині недоступна культура сучасного світу, а це і наперекір досягненням електронних медій, наперекір Інтернету, комп'ютерам, планшетам. Кажуть, що вони витісняють книгу. Нічого подібного. Книга має і буде мати своє достойне місце у нашому житті.

У 2018 році в ужгородському видавництві «TIMPANI» появилась повість українського письменника Словаччини **Юліуса Панька** «Повний мішок правди». У ці дні згадану повість видала словацькою мовою «Свидницька друкарня». Автор перекладу – **Марія Панько-Ганковська**. Словацький переклад вийшов за фінансової підтримки Пряшівського самоврядного краю.

У цьому зв'язку нагадаємо дальші видання Юліуса Панька, які вийшли у перекладі на словацьку мову: «(Ne)obmedzené možnosti», 2006; «Levoška», 2008; «Zárezy kamenistého poľa», 2019.

Письменник Юліус Панько засвідчує, що він належить до тих, які дбають, щоб читацький ареал знайомства з його творчістю ставав дедалі ширшим.

Повість «Повний мішок правди» заведе нас у словацько-польське пограниччя, до речі, у рідний край письменника. У цей край навідається і головний персонаж повісті – юнак Зенек з Моравії, який шукає тут воєнні артефакти Другої світової війни, а до того є тут бажання з'ясувати причину смерті свого прастрийка. Отже, повість несе у собі й елементи детективного жанру. Головний персонаж повісті знайомиться з долею місцевих людей, а вони

також впливають на його ставлення, підхід до життя.

Треба сподіватися, що письменник Юліус Панько незабаром порадує нас новим твором, не менш приємним читанням.

(ія)

▲ *Учасники «Зустрічі з ювіляром».*

В Кошицях звітували

Сучасна ситуація з коронакризою негативно впливає і на діяльність у структурах Союзу русинів-українців СР. Перед нами важлива подія – VIII з'їзд СРУСР, а з тим пов'язані і звітно-виборні збори первинних організацій в регіонах та регіональні конференції. І в Кошицях 13 вересня 2020 року відбулися ЗВЗ ПО № 4, яка нараховує 66 членів, переважна більшість з них є члени хору «Карпати» та їх прихильники. Присутніх було 41 член. Був пред'явлений Звіт про діяльність та господарювання ПО за період від 15.10.2016 р. до 13.9.2020 р., обрані були делегати на Регіональну конференцію та на VIII з'їзд СРУСР.

В дискусії була дана інформація про реалізацію проєктів громадського об'єднання «КАРПАТИ-КОШИЦІ» в рамках програми Фонду на підтримку культури національних меншин – 11.10.2020 р. концерт під назвою «Поважаємо свої традиції і визначні особистості» в рамках 6-го річника Днів України в Кошицях та урочистий концерт з нагоди 35-річчя заснування хору «Карпати» 8.11.2020 р. в Будинку мистецтв в Кошицях. На жаль, сьогодні вже знаємо, що через коронакризу терміни концертів пересунуто на терміни в грудні 2020 р. та березні 2021 р. Віримо, що до кінця березня 2021 р. концерти здійснимо.

▲ *На фото з ювіляром Л. Довговичем і його дружиною завідуюча редакції для нацменшин Словацького телебачення Люба Кольова (вправо).*

Дальшим проєктом є «Ласкаво просимо до клубу», в рамках якого ми встигли з планованих трьох зустрічей у клубі зреалізувати дві акції, а саме 29.9.2020 р. «Зустріч з ювіляром» Левком Довговичем з нагоди 85-річчя з дня народження та 30.9.2020 р. «Літературний вечір», присвячений 120 річниці з дня смерті Олександра Павловича за сценарієм голови РР СРУСР в Кошицях Йосифа Воока. А третя імпреза запланована на листопад під назвою «Пісня – душа народу».

Третій проєкт реалізуємо під назвою «Лети, наша пісне». В рамках цього проєкту відбувся Новорічний концерт в січні 2020 року. В програмі концерту брав участь Закарпатський заслужений академічний народний хор (Ужгород). Дальші два концерти заплановані під кінець року. Один з них мав би відбутися 6 грудня в селі Лютина, а дальший розпрацьований.

Крім того, в дискусії було обговорено питання утримування просторів РР СРУСР і потреба негайної їх реконструкції, підготовка регіональної конференції і персональні справи, співпраця з молодіжною організацією «ПЛАСТ» та активізація діяльності з молоддю.

Необхідно вірити, що коронавірус спільними силами оволодіємо і завдання, які є перед нами, зреалізуємо. Наші прихильники і вірні глядачі очікують від нас реалізацію наших імпрез.

Олена ДОВГОВИЧ.

▲ *Ювіляра прийшов привітати і відомий музикант Андрій Кандрач.*

Конференція і спроби виходу з ситуації

Шановні українці, співгромадяни!

Я мав честь особисто взяти участь у Регіональній конференції Союзу русинів-українців Словацької Республіки в Пряшеві.

Приємна і чесна зустріч. Я багато чому навчився, почув багато нового для себе. Думки мудрих і відданих людей завжди збагачують..

Хоча головним пунктом були вибори Регіональної ради і делегатів VIII з'їзду Союзу русинів-українців СР в майбутньому році, також пройшла інтересна дискусія щодо гострих питань української (чи русинської) меншини у Словаччині. Присутні розповіли про давні труднощі, їх причини та можливі шляхи вирішення.

За останні тридцять років офіційно зареєстрована кількість громадян української національності швидко скоротилася. Чому?

– Нам заподіяв шкоду поділ на українців та русинів, який насправді нікому не допоміг, крім кількох активістів.

– Занепад та ліквідація сільськогосподарських артілей, промислових підприємств та багатьох дальших робочих місць з подальшою міграцією молоді з бідних регіонів за роботою на Захід ...

– Неуважність політичного представництва та всіх урядів після листопада 1989 р. до вимог нашої меншини.

– Прихована асиміляція нашої меншини шляхом дискримінаційних заходів в освіті та поступове скорочення фінансування діяльності закладів культури української меншини.

– Споживацький спосіб життя та боротьба за виживання вбили інтерес наших співгромадян до української культури після 1990 року.

– Відсутність тиску наших сильних лобістів, бізнесменів та меценатів на вищих політиків держави з метою покращення умов для української меншини.

– Втрата самостійної радіостудії в Пряшеві.

– Словакізація літургій в греко-католицьких храмах.

– На жаль, багато «наших» не люблять визнавати своє походження і виступають як народжені словаки.

Дивує і той факт, що й Україна вже давно не зацікавлена в реальній, конкретній підтримці українців у Словаччині. Давайте порівняємо це із ситуацією наших угорців та їх транскордонною підтримкою з боку Будапешта.

Тож що нам допоможе?

Делегати конференції заявили про це у своїх виступах:

– Залучати молоде покоління до культурних та громадських подій, спонукати до активності.

– Стимулювати освіту молодих українців вже в сім'ях, там вона має найвищу ефективність.

– Забезпечити підтримку шкіл з українською мовою навчання.

– Спробувати отримати вищу підтримку з боку Міністерства культури СР або Уповноваженого уряду з питань національних меншин.

– Отримати підтримку від найвищих представників України.

– Використовувати соціальні мережі та інші засоби комунікації у ЗМІ для інформування, формування та мобілізації широкого кола української (русинської) меншини у Словаччині та за кордоном.

Правда, було ще й багато інших пропозицій.

Але за кожною пропозицією стоїть великий знак запитання – як це зробити? Простої відповіді немає.

Учасники зустрічі висунули багато пропозицій. Проте їх неможливо реалізувати одразу, лише поступово. Вже багато чого зроблено, ми на правильному шляху.

Я бажаю українській меншині у Словаччині розвитку, поліпшення умов життя та підтримання рідкісних культурних традицій.

Петро КОПЧАК,
громадянин
Словацької Республіки
української національності.

Ювілей визначного україніста
(До 90-ліття від дня народження Михайла Романа)

В ці дні маємо нагоду відзначити життєвий ювілей визначнго педагога, літературознавця, перекладача, публіциста і суспільного діяча Пряшівщини проф. д-ра Михайла Романа, кандидата філологічних наук.

Михайло Роман народився 1 листопада 1930 року в селі Кобильниці Свидницького округу в родині хлібороба. Основну й горожанську школи відвідував у рідному селі й Ґіральтівцях. Після закінчення Пряшівської руської учительської академії М. Роман короткий час учителював у Камйонці, але незабаром став директором початкової школи з українською мовою навчання в Пряшеві. Опісля переїхав у Братиславу, де спочатку працював референтом, а через дякий час центральним інспектором для шкіл з українською мовою навчання.

В 1952 році М. Роман поступив на Педагогічний факультет Словацького університету в Кошицях (факультет незабаром перенесено до Пряшева). Він належав до тих студентів, яких у 1953 році вислали на навчання української мови до Києва на Філологічний факультет нинішнього Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. В столиці України він глибоко засвоїв українську культуру й ментальність, більшою мірою почав присвячуватися перекладам, почав виступати на сторінках пряшівських газет та журналів. Після закінчення університету М. Роман повернувся в Пряшів, де став викладачем Кафедри української мови та літератури (на Філологічному факультеті Вищої педагогічної школи, яка незабаром змінилася на Філософський факультет Університету ім. П. Й. Шафарика). Спочатку викладав мовні дисципліни, пізніше став читати лекції з історії української літератури XX століття і світової літератури.

Працюючи на факультеті, М. Роман наполегливо підвищував свою кваліфікацію. Поступив в аспірантуру, в Києві захистив кандидатську дисертацію. Диплом, який одержав, було переатестовано й нострифіковано на Філософському факультеті Карлового університету в Празі, на основі чого М. Роман одержав науковий ступінь *kandidát vied o umení*. В тому ж університеті йому було призначено звання *PhDr.* (1967). Після успішної лекції *Sovietska ukrajinská literatúra na Slovensku v medzivojnovom období (1918-1940)* перед Вченою радою Філософського факультету УПЙШ йому було в 1972 році надане звання доцента історії української літератури, а в 1980 році він став, на основі інавгураційної лекції, зачитаної перед Вченою радою Педагогічного факультету Університету ім. Костянтина Філософа в Нітрі, першим професором української літератури в Чехословаччині (1980).

Працюючи на ФФ УПЙШ (нині Філософський факультет Пряшівського університету), М. Роман вісім років очолював Кафедру української мови і літератури (1982-1990), виховав десятки вчителів, культурних і громадських діячів. В 1991 році він вийшов на пенсію, однак, після того, як виник Філологічний факультет Університету ім. Матея Бела в Банській Бистриці, він став завідуючим Відділом україністики Кафедри слов'янських мов згаданого університету, викладав українську літературу і звідти дефінітивно вийшов на пенсію в 2004 році.

Протягом свого активного життя М. Роман займав різні посади. Був секретарем факультету (1958), редактором української секції Чехословацького радіо (1959), членом Союзу словацьких письменників, очолив його українську секцію, а також і членом Центрального комітету Союзу чехословацьких письменників (1975-1990), членом Вченої ради Філософського факультету УПЙШ (1974-1990) та членом Вченої ради Філологічного факультету УМБ (1997-2004), членом Міжнародної асоціації україністів (1990) тощо. В сучасному він є членом Спілки українських письменників Словаччини, членом Асоціації україністів Словаччини.

Діяльність М. Романа була й залишається надзвичайно плідною й широкою. Свідчать про те її результати. В його особі поєдналися талант педагога, спритність організатора і невтомність та витривалість вченого-літературознавця. Якщо наблизити наукову, в тому числі й літературно-критичну діяльність вченого, можна підкреслити, що вона розвивалася в кількох напрямах.

В першу чергу йшлося про дослідження повоєнної української літератури тогочасної Чехословаччини. Результати своїх наукових досліджень М. Роман опублікував в окремих публікаціях (понад 20 книг), до найбільш вагомих належать монографії *Федір Лазорик. Життя і творчість* (1974), *Життя і творчість Федора Іванчова* (1976), *Шляхи літератури*

українців Чехословаччини після 1945 року (1979), *Література і час* (1986), *Літературні портрети українських письменників Чехословаччини* (1989) та ін. Крім того, Михайло Роман займався словацько-російськими та словацько-українськими (від найдавніших часів до сучасності) зв'язками. Чималу увагу він присвятив дослідженню романтизму (підготував сім міжнародних конференцій, опублікував монографію *Úvahy o literárnom romantizme,* 2005) та перекладам (понад 10 книжкових видань).

Окрему групу між публікаціями М. Романа представляють підручники для середніх шкіл та навчальні посібники для студентів університету. Належать до них *Vybrané kapitoly z literárnej kritiky* (1983), *Ukrajinská literatúra 11.-18. st.* (1998), *Dejiny a kultúra Ukrajiny* (1999), *Ukrajinská literatúra 19. st.* (1999), *Reálie Ukrajiny* (2002). Найновіші підручники для студентів університету є єдиними з-під пера словацького україніста, які охоплюють загальноукраїнський літературний контекст. Надзвичайно цікавою і корисною публікацією, свого роду енциклопедичним посібником для словаків, є книга *Ukrajina* (2003), яка містить найновіші основні факти з історії та сучасності України. У співпраці з Сергієм Макарою М. Роман підготував до друку *Slovník ukrajinských spisovateľov Slovenska* (2010). Всі ці публікації є цінним джерельним матеріалом для тих, які цікавляться Україною.

Михайло Роман є автором не лише монографічних робіт, які годі на цьому місці перерахувати, але й кількох десятків розвідок, наукових і науково-популярних статей і рецензій і 14 книжкових видань перекладів. Його бібліографія нараховує біля 1000 позицій. Результати своїх досліджень він друкував у наукових збірниках з різних конференцій, в місцевих українських наукових та культурних виданнях, в журналах України, Росії, Воєводини, Польщі, в словацькій і чеській періодиці, в мадярській пресі Словаччини тощо. Таким чином завдяки намаганням М. Романа словацькі та чеські громадяни, але й представники інших слов'янських народів, довідались про стан місцевої української літератури другої половини XX століття, бо вчений наблизив творчість українських письменників Словаччини ширшому європейському загалу, причому їхній доробок досліджував у широкому літературному контексті.

Крім наведеного, М. Роман упорядкував чеською мовою видану антологію поезії і прози українських письменників Східної Словаччини *Ráno pod Karpatami* (1983), також мадярською мовою опубліковану антологію місцевої української поезії *A Kárpátok éneke* (1988) та ін. В Україні з його допомогою і завдяки його клопотанням вийшов збірник творів українських письменників Чехословаччини *Карпатська замана* (1990). І перелік частини творчого доробку вченого свідчить про різноманітний і багатосторонній масштаб досліджуваних ним питань. Науковець упорядкував також інші публікації, написав чимало вступних статей до творів місцевих українських письменників. В деяких збірниках він виступав як співатор, напр. в монографії *Ukrajinská literatúra v ČSSR* (1981). Займається ювіляр не лише літературними справами. До друку підготував двомовні (словацько-українські) публікації *Hladomor v Ukrajine v rokoch 1932-1933* (2008) та *Карпатська Україна (1938-1939). Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України, Пряшів, 5 березня 2009 року* (2010).

Свій життєвий ювілей Михайло Роман зустрічає у повній силі й науковій свіжості. Надалі активно включається в культурно-громадське життя української національної меншини Словаччини, співпрацює з вченими за кордоном, готує до друку нові дослідження, працює судовим перекладачем з української та російської мов. Роботи Михайла Романа виходили в різних куточках Європи, і стали бібліографічною рідкістю. Щоб заповнити прогалину, яка виникла, ювіляр у 2016 році опублікував книгу *Українська література Словаччини очима рецензента (Статті, розвідки, рецензії)*, у яку ввійшли статті та рецензії, опубліковані в українській та словацькій пресі в останні 25 років.

Співпраця ювіляра з дослідниками інших національностей постійно приносить свої плоди. Спілка словацьких письменників опублікувала в 2019 році надзвичайно цікаву книгу – результат міжнародної співпраці – *Veľký pán Dunaj. Antológia poézie klasikov národných literatúr podunajských štátov.* (Zost. Miroslav Bielik). Участь у проєкті взяли письменницькі організації придунайських держав (Німеччини, Австрії, Словаччини, Угорщини, Хорватії, Сербії, Болгарії, Румунії та України) і в антології представили 10 письменників різного періоду з кожної національної літератури, які у своїх творах згадували Дунай. Українську частину – супровідний текст (*Dunaj v tvorbe ukrajinských básnikov*), бібліографічні примітки про авторів (Семена Климовського, Маркіяна Шашкевича, Якова Головацького, Тараса Шевченка, Юрія Федьковича, Івана Франка, Лесі Українки, Володимира Свідзинського, Максима Рильського та Олеся Гончара) підготував саме Михайло Роман за підтримки українських вчених і наших реномованих перекладачів.

Не кожному в житті наділена можливість зустріти ювілей, який днями відмітить проф. д-р Михайло Роман, кандидат наук. Всі, хто його знають, подивляють його ентузіазм і натхнення до творчої праці, безмежну енергію і працьовитість. Бажаємо ювілянтові з нагоди визначної життєвої дати міцного здоров'я, великої творчої наснаги, сповнення творчих задумів, радості з близьких на многії і благії літа.

Любиця БАБОТА.

Михайла Шмайду пригадали повістю

2 листопада виповнюється 100 років з дня народження Михайла Шмайди (2.11.1920 – 30.4.2017), українського письменника, фольклориста, публіциста та громадського діяча Словаччини. З метою підготовки до цієї події редакція «Збруча» опублікувала останню повість письменника «Розколота душа (Сповідь шизофреніка)».

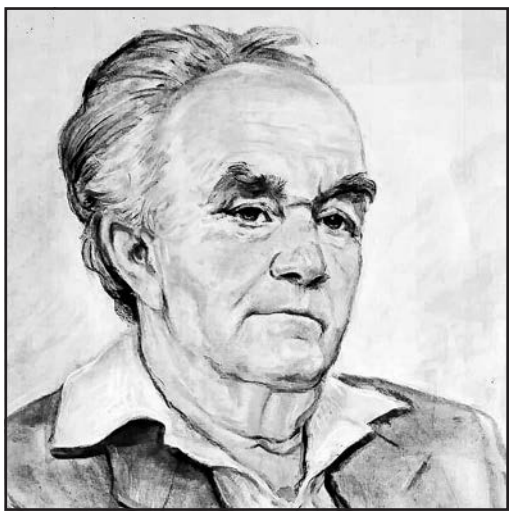

Я вдячний «Збручу» за цю публікацію тим більше, що донька Михайла Шмайди, вельмишановна пані Наталія Зубенко – моя давня добра подруга, відома захисниця українства в Німеччині, яка разом з місцевою українською громадою активно захищає українські інтереси, допомагає українським бійцям на сході України, та українським дітям-сиротам...

Іван КАЙДАШЕНКО.
https://zbruc.eu/node/100946

Спостереження – одне з багатьох

Щосуботи на радіостанції *Rádio Slovensko* о 20-ій годині йде одногодинна передача під назвою «Múzeum». Передача цікава. Її метою є своїм змістом познайомити слухача з історією регіону.

Одну з таких передач радіослухачі мали можливість почути в суботу, 20-го вересня 2020 року, зі скансену – музею під відкритим небом, який є складовою частиною Любовнянського замку. Програмою передачі супроводив слухача завідуючий скансеном пан Душан Ямніцький (Jamnický). У вступному слові він зауважив, що скансен у порівнянні з музеєм є молодою установою, його було засновано в 1985 року, коли було прийнято рішення про спорудження культурно-історичної установи, де було б зібрано цінні експонати округу Стара Любовня.

Спочатку скансен, як видно, існував як самостійна одиниця, а згодом його було приєднано до музею. У викладі пана Ямницького бракувала довідка про етнічний склад населення регіону. Такі дані відвідувачів скансену, скажімо, з Чехії, напевно б інтересували. Адже в регіоні, крім словацьких сіл, існують села, де компактно живуть ґуралі, тобто поляки чи русини-українці. Із загального числа (44 сіл) округу 25 є русько-українських. Тим паче, що у скансені знаходиться млин із Сулина та церква з Матисової, обидва в етнічному відношенні русинські села.

▲ *Любовнянський скансен було засновано в 1985 році.*

У вступному слові провідника було сказано, що «dominantou skanzenu je drevený kostol, alebo, ak chcete, cerkov» (вжите всього один раз). І наперекір обминанню слова церков у подальшому викладі напрошувалась потреба його пояснити, сказати, що поняття *церков* служить на позначення храму cirkvi východného obradu.

Панівна майорита, як відмітимо нижче, взагалі ставиться негативно до питань культури русько-української меншини– Тому не диво, що опис матисівської церкви як сакральної споруди екскурсоводом був поверховий, скреслений, про що свідчать такі слова: «Kostol je gréckokatolícky a slúžia sa tu omše. Kostol pozostáva z troch častí: babinca, lode a zakristie». При характеристиці іконостаса не було згадане його значення як характерної споруди внутрішнього обладнання церкви, значення ікон на ньому із зображенням святих, що все це має неабиякий благодарний вплив на духовний світ віруючої людини. Учасникам огляду церкви чи нашим слухачам треба було сказати, що греко-католики – це златинізовані православні русини. Греко-католицизм проіснував повних 374 роки, починаючи Ужгородською унією 1646 року, аж до сучасності, коли священники у проповідях називають присутніх віруючих католиками, а ті самі греко-католицькі священники в словацьких мас-медіа (див. Інтернет) отримують наклейку «katolícky knaz». Пословачування богослужобних відправ є прикладом ігнорування кирило-мефодіївських традицій, зневаженням Кирила і Мефодія, прикладом того, як релігія була зловжита політично.

▲ *Любовнянський замок.*

На цьому місці варто згадати націоналістичне ставлення Міністерства культури СР щодо вживання слова *церква*. Цитуємо: «Nie je možné označenie kostolov (chrámov) východného obradu u nás spájať s uplatňovaním práv jednej národnostnej menšiny (тобто в його розумінні русинської), pretože členmi cirkvi s východným obradom sú prevažne Slováci a ostatné národnosti tvoria len časť tejto cirkvi.» Під «ostatnými národnosťami» тут розуміються русини-українці, які нібито творять «len časť tejto cirkvi», а більшість членів церкви «s východným obradom sú prevažne Slováci».

Таке ставлення державних органів при рішенні питань русько-укаїнської меншини на Словаччині не можна інакше назвати як етно-культурним ґеноцидом. Панове в міністерстві призабули, що Ґойдичева Пряшівська єпархія була rutenská (a nie slovenská) і що жоден латинник не був греко-католиком. Їм постійно треба пригадувати, що їх парламент і досі не прийняв закон про меншини. Така є словацька демократія.

Микола ДУЙЧАК

РУСИНИ-УКРАЇНЦІ СЛОВАЧЧИНИ У ДЗЕРКАЛІ СТАТИСТИКИ (1)

Ця розвідка є вступом до словацькомовної публікації «Національна меншина перед зникненням?»[1], виданої до офіційного перепису населення в Словаччині 2011 року з метою представити жителям 260 теперішніх і колишніх русько-українських[2] сіл Словаччини (тобто сіл, у яких в XIX й на початку XX ст. більшість населення під час офіційних переписів декларувала руську національність), якої національності і релігії були їхні предки[3].

Річ у тім, що під час перепису 2001 року сіл з перевагою русинів-українців[4], згідно з офіційною статистикою, у Словаччині виявилося лише 31. У 229 колишніх «руських» селах жителі записали себе словаками, а своєю рідною (материнською) мовою назвали словацьку.

Саме цим людям була призначена наша книга, у якій ми подали історію кожного із 260 сіл зі статистичними даними про національність і релігію майже за кожне десятиліття з 1881 по 2001 рік.

Географічно ці села простяглися вздовж словацько-польського державного кордону приблизно на 160 км від Новоселиці в Снинському окрузі аж до Остурні в окрузі Списька Нова Весь. За мовою ці місцевості діляться на дві основні групи: лемківську (з постійним наголосом на другому голосному з кінця) і бойківську (з рухомим наголосом). Приблизною межею між двома групами території Словаччини можна вважати річку Лаборець. Межа між названими двома групами наріч не є сталою, тому дослідники цієї нацменшини другу групу вважають перехідною «лемківсько-бойківською», а всіх русинів-українців Словаччини зараховують до етнографічної групи лемків, тим більше, що на українському боці кордону (у районах Перечин та Великий Березний) є декілька сіл, жителі яких вважають себе лемками (лемаками). Землі на північ від словацько-польського кордону (у нинішній Польщі) до 1947 року були суцільно заселені лемками, мова, релігія і культура яких були такі самі, як і в русинів Словаччини.

Від середини XIX ст. до наших днів кількість русинів-українців на території нинішньої Словаччини радикально зменшувалася, про що свідчить наведена нижче таблиця, опрацьована згідно з офіційними угорськими, чехословацькими та словацькими статистичними даними:

1846 р.	1879 р.	1881 р.	1890 р.	1900 р.	1910 р.	1919 р.	1921 р.
187 321	140 324	88 010	96 331	99 120	111 280	134 761	85 628

1930 р.	1950 р.	1961 р.	1970 р.	1980 р.	1991 р.	2001 р.	2011 р.
91 079	48 231	35 435	42 238	39 260	32 408	35 015	40 912

Сьогодні спостерігається зростання зацікавленості молоді, яка часто живе за кордоном (або принаймні поза межами регіону), історією свого роду – свого походження. Майже в кожному селі на сході Словаччини ми зустрічаємо внуків або правнуків емігрантів – вихідців з нашого краю, які шукають своїх кровних родичів, і вони щасливі, коли їх знаходять. Вони подорожують десятки тисяч кілометрів, щоб пізнати край, з якого походять їхні предки. Наші співвітчизники у США, Канаді, Чехії, Сербії, Хорватії та інших країнах мають там свої спілки, де плекають народні традиції, організовують фольклорні фестивалі, видають книги й журнали, орієнтовані на культивування своєї ідентичності, культури тощо.

Натомість місцева молодь, вихована у словацьких школах і на словацьких засобах масової інформації, часто відмежовується від своїх коренів, цурається рідної мови і навіть зі своїми батьками розмовляє словацькою. Якщо ігнорування рідної мови й культури в русько-українських селищах проходитиме так стрімко, то в недалекому майбутньому ми станемо свідками того, що люди в споконвічних русько-українських селах будуть розмовляти словацькою літературною мовою, а свою милозвучну руську говірку забудуть (на відміну від сусідніх словацьких сіл, у яких шариське, земплинське і спиське наріччя збережуться значно довше).

У часи, коли в Словаччині настала справжня свобода і демократія, коли ми гордо оголошуємо себе нащадками свв. Кирила та Мефодія (що згадується і в Конституції Словацької Республіки), коли нам дісталося в спадок велике культурне багатство, яке ми повинні оберігати і звеличувати, необхідно приділяти посилену увагу й мові. Втрата мови з тисячолітньою традицією буде втратою не лише однієї з найменших національних меншин Словаччини, а й для всього слов'янського світу.

У цьому питанні не можемо не погодитися з точкою зору українського письменника з Буковини Сидора Воробкевича, який понад 100 років тому написав:

Мова рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Але камінь має.

Мав рацію і будитель Олександр Духнович, коли ще перед С. Воробкевичем написав: *«Хто не знає свого минулого, той не гідний майбутнього»*. Своїм співвітчизникам він заповів: *«Люби свій народ не тому, що він великий і славний, а тому, що він твій!»*

Книгу «Národnostná menšina pred zánikom?»[5] ми розіслали в майже кожне із 260 досліджуваних сіл. Може, і під її впливом під час перепису населення 2011 року кількість русинів-українців у Словаччині зросла із 35 015 у 2001 році до 40 912 в 2011-му, а кількість тих, хто рідною (материнською) мовою вважає русинську або українську, зросла з 58 570 у 2001-му до 61 158 у 2011 році.

Наша праця, побудована на історичних джерелах, була адресована широкій громадськості, тому ми не завантажували її науковим апаратом та посиланням на джерела. Для тих, хто б хотів глибше цікавитися означеною проблематикою, ми в кінці книги навели доволі обширну бібліографію – 169 позицій.

Основною одиницею у всіх суспільствах є родина (або подібні форми). Родини переростали в роди, племена, почали з'являтися територіальні одиниці, які поступово переростали в державні формування. Протягом XVIII – XIX ст. в багатьох країнах формуються народи та народності переважно на основі спільної мови чи культури, а досить часто на фактичній або уявній спорідненості. Така мовна та племінна спорідненість лише зрідка збігалася з кордонами держав, що було пов'язано з великою міграцією населення та політично-історичним розвитком у відповідному регіоні. Міграція, задля забезпечення засобів існування, була поширеним явищем уже в середньовіччі. У новий час її спричиняли економічні чинники – голод, неврожаї, епідемії, кризи та війни.

У період так званого Великого переселення народів, приблизно в VI ст. (останні дослідження вказують на те, що воно могло початися набагато раніше), на території сучасної Словаччини, Моравії та Угорщини оселилися слов'янські племена, які в IX ст. прийняли християнство візантійського зразка від перших місіонерів свв. Кирила та Мефодія. На запрошення моравського князя Ростислава у 863 році вони подорожували з Константинополя до Моравії (за однією з теорій, імовірно, через Трансильванію, Закарпатську Україну та Східну Словаччину). В одній з легенд розповідається, що по дорозі вони охрестили частину населення на цій території та залишили своїх місіонерів.

Наприкінці IX ст. (896 р.) на територію сучасної Угорщини прийшли азійські кочові племена угорців, очолювані князем Арпадом. Вони поступово підкорили слов'ян, водночас перейнявши від них християнство, техніку обробітку сільськогосподарської землі й надовго осіли в Паннонській низовині. Поступово створили власну державу – Угорське князівство, кордони якого з часом розширювалися, простягаючись і на землі Західних Карпат (які позначались як «нічиї землі»).

У XIII ст. населення, що проживало на території східної частини Словаччини, зазнало нападу монголо-татарських племен,

(Продовження на 5 стор.)

Віддали шану героям

З нагоди 76-ї річниці Карпато-Дуклянської операції (КДО) та Дня героїв КДО прем'єр-міністр Ігор Матович та міністр оборони Ярослав Надь (обидва OĽaNO) у вівторок, 6 жовтня 2020 року, вшанували пам'ять жертв Другої світової війни біля меморіалів у Дуклі та Свиднику.

Офіційні урочистості за присутності громадськості були скасовані через пандемію коронавірусу.

Загиблих героїв представники державного управління, самоврядування та громадськості прийшли вшанувати індивідуально.

«Дуже важливо пам'ятати людей, які вибороли нашу свободу. Ми ніколи не повинні забувати, і саме тому ми прийшли сюди. Я думаю, що пандемія, можливо, символічно підкреслює контраст між свободою і війною, тобто між періодом, коли ми не такі вільні, як сьогодні, і періодом, коли ми не були такими вільними, коли у нас були окупанти. Тим більше, що ми можемо прагнути разом, як 76 років тому, свободи від окупантів, сьогодні свободи від вірусу та ситуації, яка тут виникла», – сказав І. Матович.

Карпато-Дуклянська операція стала найбільшою та найкривавішою битвою на лінії Східного фронту, пов'язаною з територією Словаччини.

Під час неї війська Червоної армії та Першого Чехословацького армійського корпусу натрапили на жорстокий опір німецьких військ.

Наступальна операція, яка мала об'єднати повсталі сили Словацького національного повстання з радянськими військами, тривала з 8 вересня 1944 року по 28 жовтня 1944 року.

Сторінки минулого (17)

БЕРЕЗНИЧКА (БЕРЕЖНИЧКА) – BREZNIČKA (окр. Стропків)

Nova Briza (1430), Kysbriznicze (1454), Mala Breznicza (1773), Brežnička (1920), Breznička (1927).

Колишня Мала Бережничка. Стат.: 1787 р. – 26 будигків і 173 жителів, 1828 – 26 буд., 199 жит., 1869 – 184, 1921 – 26 буд., 172 жит., з т. 143 рус., 5 чсл., 18 ром., 6 євр.; 161 гр.-кат., 6 ізр., 1940 – 227, 1948 – 221, 1961 р. 158 жит., 1970 – 209, 1980 – 183; 1991 – 38 буд. (7 незас.), 146 жит., з т. 139 слов., 6 рус., 1 укр.; 142 гр.-кат., 4 невст., 2001 – 134, з т. 129 слов., 5 рус., 2011 – 135, з т. 114 слов., 1 ром., 12 рус., 8 невст., 4 р.-кат., гр.-кат. – 119, 3 прав., 2 еванг. авсбурз. віросп., 2 без, 5 невст., 2017 р. 125 жит., 2019 – 122 жит.

Площа хотара – 584 га.

Вперше у документах згадується 1430 р. як частина Стропківського панства.

Від 1567 р. тут мали маєтки пани Перені, Петі. Від XVIII ст. – Гадик-Баркоці. У 1715 р. – 10 господарських дворів, 6 незаселених. В 1806 р. село зазначене як греко-католицьке з руською мовою проповідей. Населення займалось землеробством, пастушеством, працювало у лісах, випалювало дерев'яне вугілля. Під час 1-ої світ. війни населення було евакуйоване. 1928 р. пройшли великі зливи. У 1943-45 рр. в околиці села діяли партизани. У 1952 р. засновано сільськогосподарську артіль – ЄСГА, яка розпалася, 1959 р. повторно заснована. У 1954 р. проведено електрифікацію, 1958 р. – автобусну лінію. У 1932 р. збудували будинок школи.

У 1787 р. збудовано церкву св. архангела Михаїла, національна пам'ятка культури. Церковна метрика велась від 1917 р. Греко-католицькі священники: 1726 – 1746 Олексій Ґулович, 1738 – 1754 Павло Ґулович, 1754 – 1780 Ігнатій Поливчак, 1780 – 1805 Василь Ґулович, 1806 – 1825 Петро Ґулович, 1826 – 1850 Петро Ґулович (*1800), 1850 – 1866 Олександр Ковалицький (*1824), 1866 – 1870 Михайло Фаркаш, 1850 – 1866 Олександр Ковалицький Бородач (*1830), 1877 – 1883 Антон Годобай (*1843), 1883 – 1891 Володимир Молчані (*1856), 1891 – 1903 Олексій Петрашович (*1860), 1903 – 1917 Еміл Жедені, 1917 – 1950 Іоанн Лацко (*1884), 1969 – 1970 Леопольд Єфрем Козельський, 1970 – 1984 – Алойз Бржезіна, 1984 – 1985 – Ян Евґен Кочиш, 1985 – 1986 – Михал Драгньовський, 1987 – 1993 – Владимир Антон Турчаник, 1993 – 1994 – Штефан Кітлян, 1994 – 1996 – Павол Репко, 1996 – 1999 – Любош Репко, 1999 – 2011 – Йосиф Михалич, 2011 – 2017 – Роберт Кролак, 2017 – Ян Сенай.

В Березничці народився культурно-освітній діяч Іван Поливка (1866 – 1930).

-мі-

Почесним консулом України призначено Евгена Чолія

Світовий Конгрес Українців (СКУ) повідомив світове українство про те, що колишній Президент був призначений Почесним консулом України в Монреалі. «Це призначення є закономірним виявом оцінки його великої праці в підтримці України», – заявив Президент СКУ Павло Ґрод.

У 2008-2018 рр. Евген Чолій очолював СКУ, а в 1998-2004 рр. – Конґрес Українців Канади. Евген Чолій є Почесним доктором Національного університету «Львівська політехніка» та Національного університету «Києво-Могилянська академія». Від 2012 р. його щорічно включають до довідника «Найкращі юристи у Канаді».

(Закінчення з 5 стор.)

РУСИНИ-УКРАЇНЦІ СЛОВАЧЧИНИ У ДЗЕРКАЛІ СТАТИСТИКИ (1)

що в 1241–1242 роках спустошили ці землі, які згодом заселили інші люди – русини з Галицької Русі, Буковини та Подніпров'я.

Визначною постаттю русинів був князь Федір Корятович (†1414), котрий після поразки в битві з литовським князем Вітовтом (1393) утік з великою військовою дружиною зі свого князівства на Поділлі до Угорщини, поступившись своїм законним правом на Подільське князівство угорському королеві Зиґмунду Люксембурзькому. Король із вдячності нагородив його Мукачівським та Маковицьким володіннями, куди Ф. Корятович привів своїх людей, чим посприяв розвитку передусім церковного та культурного життя підкарпатських русинів, побудував церкви, заснував школи, монастирі (Мукачівський, вірогідно, і Краснобрідский) тощо.

Більшість руських сіл у східній частині Словаччини були засновані під час так званої волоської колонізації в XIV–XVII ст. на підставі волоського права. В історичних документах кочові пастухи овець часто названі як Valasie seu Rutheni (волохи, або ж русини). То були русини, які від трансильванських румунів перейняли спосіб розведення овець та частину пастушої термінології (бринза, струнґа, курастра, кляґ та ін.) і зі своїми отарами овець пересувалися на захід. Етнічну належність цих пастухів підтверджує факт, що під час волоської колонізації на території сучасної Словаччини не було засновано жодного румунського села, а кількість новозаснованих руських селищ перевищує дві сотні.

Слід зазначити, що до XIX ст. (у Галичині, на Буковині та Закарпатті аж до XX ст.) етнонімом русини (похідний від територіальної одиниці Русь (Київська Русь, Галицька Русь, Карпатська Русь) називали всіх сучасних українців. У східнослов'янських документах цей термін трапляється вже в IX–X ст.: руський народ, руські люди, руська віра, руський край. Прикметник *rusinskyj* (що походить від латинського Ruthenorum) запозичили тільки західнослов'янські мови. У новітній час етнонім русин часто ототожнювався з етнонімом росіянин (житель Московської Русі; росіянин, московит, москаль). Щоб відрізняти русинів від росіян, в Україні з XVIII ст. почали вживати етнонім українці. Отже, слова русин та українець – це синоніми і означають одне й те саме. Дуже спрощено можна сказати, що русин – це давніша назва українця.

Волоська колонізація, про яку вже йшлося, була не румунською колонізацією (як уважають деякі дослідники), а пастушою (валах – пастух овець, помічник головного пастуха; валашка – легка сокира пастуха і вид вівці). Пастухами в Карпатах були переважно русини, які пересувалися зі своїми отарами овець зі сходу (Західної України) на захід. У Східній Словаччині землевласники із задоволенням виділяли невеликі гірські ділянки пастухам, оскільки вони кошаруванням (удобрюванням овечим гноєм), вирубуванням та спалюванням лісів перетворювали ці ділянки на родючі ґрунти. Тому землевласники, з метою утримання нових поселенців на своїх територіях, давали їм можливість сповідувати православну віру, дотримуватися своїх традицій, звичаїв та керуватися власним правом, відомим у літературі як волоське право.

Волоське право було звичаєвим правом (тобто неписаним). У його основі лежало руське звичаєве право – Руська правда, авторство якого дослідники приписують київському князеві Володимиру Мономаху. Це була збірка норм староруського права XI–XII ст., чинного в Київській Русі. На сьогодні відомо понад 100 переписів правового кодексу, хоча слід зазначити, що всі вони походять з XII–XVIII ст. Волоське звичаєве право в Карпатському регіоні впорядкувало внутрішнє життя поселень пастухів і ставлення пастухів до панівної верхівки. Виконавчим органом у поселеннях була громада, тобто угруповання власників отар. На чолі цього угруповання стояв князь або воєвода, обраний демократичним шляхом більшістю на невизначений термін. У будь-який час громада могла його відкликати. Незначні порушення в громаді вирішував громадський суд. Волоське право (як і Руська правда) визнавало кровну помсту, від якої звинувачений міг відкупитися грошима.

Воєвода підтримував зв'язки з верхівкою та передавав їй рішення членів громади. Пастухи, на відміну від осілих жителів, що займались обробітком землі, не були підданими (кріпаками); вони мали статус вільних людей. Після закінчення терміну «волі», що тривала приблизно 10–20 років, і вони ставали підданими. Очолювати поселення, де проживали піддані, призначався солтис (scultetus), зазвичай засновник цього ж поселення. Він, на відміну від підданих, не платив натуральних податків і мав інші привілеї – міг мати власний млин, шинок, пивоварню тощо. В одному поселенні могло бути декілька шолтисів. Зазвичай це були родичі або нащадки першого шолтиса. Наприклад, у 1618 році в 93 таких поселеннях Маковицького панства було 226 шолтисів.

У новозаснованих поселеннях і надалі діяло традиційне звичаєве право. За право пасти овець, корів та коней на території панських маєтків піддані, як правило, платили власникові двадцяту частину своїх стад, пізніше – десяту, поставляли їм бринзу, сир, шкіру та вовну, ремонтували дороги та охороняли маєтки. Осілі піддані, окрім натуральних та майнових податків, мусили відпрацювати на пана 2–5 днів на тиждень. Аби зберегти свободу і не стати кріпаками, нові поселенці після закінчення терміну «волі» цілими громадами разом з отарами овець переходили до інших володінь, де їх приймали без вагань, адже вівчарство приносило панові великий економічний прибуток. В одній руській пісні співається про це так:

Увечка, увечка, четверакый вжиток:
м'ясо, бринза, вовна, іщі і кожушок
(Дара).

Микола МУШИНКА,
Олександр МУШИНКА.

---

[1] Mušinka M., Mušinka A. «Národnostná menšina pred zánikom?» Štatistický prehľad rusínsko-ukrajinských obcí na Slovensku v rokoch (1773) 1881–2001. – Knižnica CAV, č. 14. – Prešov, 2011. – 618 s.

[2] У жодному закарпатському діалекті немає прикметника «русинський», а є прикметник «руський», відведений від іменників «Русь» та «русин». Останнім часом і в українській літературній мові під впливом західнослов'янських мов дедалі частіше вживається прикметник «русинський». Ми притримуємося традиційного прикметника «руський», який вважаємо синонімом сучасного прикметника «український». Русини й українці, на нашу думку, є однією національністю з різним ступенем національного усвідомлення, тому на їх означення вживаємо етнонім «русини-українці». Однак респектуємо право кожного громадянина вважати себе русином чи українцем. Не заперечуємо ні проти вживання прикметника «русинський», узаконеного в «Орфографічному словнику української мови» (К., 1994 та інші перевидання) на рівні з прикметником «руський» (Mušinka M. Rusíni-Ukrajinci – jedna národnosť. – Prešov, 2011).

[3] Населених пунктів, де жили й досі живуть русини – греко-католики та православні, на території Словаччини є значно більше, ніж 260. Ми до огляду не брали села, у яких їх кількість під час офіційних переписів не досягала 50%. Не брали ми до уваги ні колишніх «руських» сіл регіону Верхнього Грона (Horehronie) в Центральній Словаччині (Тельґарт, Шум'яць, Погорела т. ін.), пословачених ще у XVIII ст. У XIX й на початку XX ст. поширеним був вислів «Кожен греко-католик – русин» (Čo gréckokatolík – to Rusín»). Під час перепису населення 2011 року у Словаччині було 206 871 греко-католик і 49 133 православних (колишніх греко-католиків).

[4] Терміни «русини-українці» («українці-русини»), «русько-український» («українсько-руський») у другій половині XIX ст. і на початку XX ст. зазвичай використовували на території України, в основному на її західних землях. У Словаччині вони вперше трапляються в Анатолія Кралицького, котрий у своїй віршованій автобіографії 1851 року написав: «Мой отец рускій дякъ и мамка мнї милы / въ Вышнихъ Чабинахъ хрестити велїли. / Тамъ бо суть тї чесни люде Рускы-Українци, / котри въ той чесности мене на дальше учили» (Tichý F. Anatolij Kralickij. Příspěvek k studiu jeho života a díla // Carpatica. – Sv. I, řada A (Duchovědná). – Praha, 1936. – S. 370. Там опубліковано і факсиміле цього документа. (Див. передрук: Mušinka M. Rusíni-Ukrajinci – jedna národnosť. – Prešov, 2011. – S. 7).

[5] Словацькою мовою (з дотацією Уряду Словацької Республіки та її друк) ми видали її тому, що нинішня генерація, якій вона призначена насамперед, у переважній більшості вже не володіє абеткою.

Календар

1.11. 1930 р. – народився в Кобильницях Свидницького округу педагог, літературознавець Михайло Роман (90).

1. 11. 1990 р. – помер лікар і педагог, автор повісті «Складна молодість» Микола Филип (30). Народився в Чертіжному Меджилабірського округу 10. 12. 1929 р.

2. 11. 1920 р. – народився в Красному Броді Меджилабірського округу письменник Михайло Шмайда (100). Помер 30.4.2017 р. в Братиславі

2.11. 1950 р. – помер англійський драматург і публіцист Джордж-Бернард Шоу (70). Народився 26.7.1856 р.

3.11.1885 р. – помер український письменник і громадський діяч Микола Устиянович (135). Народився 7.12.1811 р.

3. 11. 1920 р. – народився в Ізі Хустського району на Закарпатті поет Дмитро Вакаров (100). Загинув у концтаборі Нацвайлер 7. 3. 1945 р.

4. 11. 1930 р. – народився у Великій Чингаві (нині Боржавське) Виноградівського району на Закарпатті літературознавець Михайло Мольнар (90). Автор монографій «Тарас Шевченко у чехів і словаків» (1961), «Словаки і українці. Причинки до словацько-українських літературних взаємин з додатком документів» (1965), «Зустріч культур» (1980), Помер 26.10.2006 р. в Братиславі.

6. 11. 1905 р. – народився в Спиській Новій Весі словацький педагог, історик літератури, дослідник словацько-українських літературних відносин Ервін Лазар (115). Помер 5. 10. 1988 р. в Пряшеві.

9. 11. 1935 р. – народився в Чертіжному Меджилабірського округу педагог, математик, довгорічний завідуючий кафедрою математики Високої школи технічної в Кошицях проф. RNDr. Павло Галайда, доктор наук (85).

12. 11. 1875 р. – угорські власті закрили в Мартині Матицю словацьку і відібрали все майно (145). Її діяльність була відновлена 1.1.1919 р.

13. 11. 1635 р. – відбулось урочисте відкриття Трнавського університету (385). Трнавський університет заснував 12 травня 1635 р. кардинал Петер Пазмань.

13. 11. 1860 р. – народився в Збійному Меджилабірського округу художник Едмунд Пассут (160). Помер 28.3.1925 р. в Будапешті.

13. 11. 1850 р. – народився англійський письменник Роберт-Льюїс Стівенсон (170). Світову славу здобув романом «Острів скарбів». Помер 3.12.1894 р.

14. 11. 1910 – народився в Ублі Снинського округу художник Адальберт Борецький (110). Проживав в Ужгороді. В 1964 р. переселився в Кошиці, де проживала його рідня. Твори Адальберта Борецького експонувалися на Всесвітній виставці в Нью-Йорку (1939). Помер 12.6.1990 р. в Кошицях.

15. 11. 1670 р. – помер великий чеський педагог-гуманіст Ян Амос Коменський (350), автор робіт «Велика дидактика», «Материнська школа», «Світ чуттєвих речей у картинках». Прославився на свій час революційними поняттями «opakovanie je matkou múdrosti» («школи – майстерні мудрості») і «škola hrou» («школа-гра»). Народився 28. 3. 1592 р.

15. 11. 1905 р. – народився в Збудській Білій Меджилабірського округу вчитель у Миковій, Красному Броді та Пчолиному, окружний шкільний інспектор у Снині, культурно-освітній діяч Олексій Молчаній (115). Помер 24. 1. 1984 р.

16. 11. 1810 р.– народився чеський поет доби романтизму Карел Гінек Маха (210). Помер 6. 11. 1890 р.

16. 11. 1900 р. – народився російський драматург, автор п'єс «Людина з рушницею», «Кремлівські куранти», «Третя Патетична» Микола Погодін (120). Помер 19.9. 1962 р.

19. 11. 1900 р. – народилася німецька письменниця Анна Зеґерс (120). Померла 1. 6. 1983 р.

20. 11. 1910 р. – помер великий російський письменник, автор романів «Війна і мир», «Анна Кареніна», «Воскресіння» Лев Толстой (110). Побував у Києві, відвідав Києво-Печерську лавру, Софійський і Михайлівський собори. Відтворив київські враження у праці «Дослідження догматичного богослов'я». Народився 9. 9. 1828 р.

23. 11. 1875 р. – народився російський літературний критик Анатолій Луначарський (145). Помер 26. 12. 1933 р.

24.11.1945 – в Пряшеві засновано Український національний театр (75). В 1990 році його перейменовано і несе назву Театр Олександра Духновича.

25. 11. 1895 р. – народився політичний та військовий діяч, колишній президент Чехословаччини Людвік Свобода (125). Написав військові спогади: «Z Buzuluku do Prahy», 1963. Помер 20. 9. 1979 р.

25. 11.1925 р. – народився український письменник Юрій Бедзик (95). Помер 17.8.2008 р.

25. 11. 1965 р. – помер художник Андрій Шутий (55). Народився 1. 9. 1936 р. в Рокитівцях Меджилабірського округу.

26. 11. 1855 р. – помер великий польський поет Адам-Бернард Міцкевич (165). Народився 24. 12. 1798 р.

28.11.1890 р. – народилася українська письменниця Зінаїда Тулуб (130). Репресована комуністичним режимом, згодом реабілітована. Померла 26.9.1964 р.

28. 11. 1880 р. – народився російський поет Олександр Блок (140). Помер 7. 8. 1921 р.

28. 11. 1935 р. – народився в Сабинові довгорічний соліст ПУНА, співак Рудольф Смотер (85). Помер 28.2.2014 р.

29. 11. 1915 р.– помер художник Гнат Рошкович (105). Народився 28.9. 1854 р. в сім'ї греко-католицького священника у Славковцях Михалівецького округу.

29. 11. 1995 р. – помер словацький письменник і громадсько-культурний діяч, великий друг українців Пряшівщини Андрей Забредський (25). Народився 30. 11. 1906 р. в Широкому Пряшівського округу.

30. 11. 1835 р. – народився видатний американський письменник Марк Твен (185). Помер 21. 4. 1910 р.

V sčítaní ľudu bude otázka o druhej národnosti, pre menšiny to môže byť výhodné i rizikové

Po desiatich rokoch sa opäť chystá sčítanie obyvateľov, domov a bytov. Po chaose z roku 2011, keď mnohí ľudia dotazníky nevyplnili aj z obavy o anonymitu, bude toto sčítanie zásadné pre mestské rozpočty, ale napríklad aj menšiny.

Prvýkrát sa bude konať ako «integrované elektronické sčítanie». Znamená to, že ľudia budú vypĺňať dotazníky online a budú odpovedať na výrazne menej otázok ako naposledy. Štatistický úrad má využívať aj rôzne existujúce registre, napríklad údaje o vlastníctve bytov a ich veľkosti vypĺňajú mestá a obce.

Po Slovensku teda tentokrát nebudú chodiť sčítací komisári, ľudia sa do sčítavania zapoja sami. Tí, ktorí hárky nevedia vyplniť elektronicky, môžu požiadať o pomoc asistenta. V takomto prípade vyplnia dotazník na kontaktnom mieste obce, alebo ak sú imobilní, môžu požiadať o mobilného asistenta, ktorý ich navštívi doma.

Sčítanie bude mať dve fázy. Prvé je sčítanie domov a bytov, ktoré vykonávajú obce a ktoré prebieha už od 1. júna tohto roka a končí sa 12. februára 2021.

Sčítanie obyvateľov sa koná od 15. februára do konca marca.

Druhá národnosť

Sčítací hárok pre obyvateľov bude mať štrnásť otázok, medzi nimi viac nových. Najviac diskutované otázky sa týkajú národnosti, pretože tu dochádza k veľkej zmene. V doterajších sčítaniach bolo možné označiť iba jednu národnosť. Teraz pribudne nová otázka, ktorá zisťuje, či sa obyvateľ hlási aj k inej národnosti.

Prečo vôbec doplnili túto otázku? Podľa štatistického úradu ide o dôležitý údaj, ktorý napomáha zisťovať obraz o multietnicite obyvateľstva. «Spôsob zberu údajov o multietnicite je výsledkom expertnej pracovnej skupiny, ktorej členmi boli práve zástupcovia národnostných menšín,» povedala Jasmína Stauder zo štatistického úradu.

Na príprave sa podieľal aj úrad vládneho splnomocnenca pre menšiny. Splnomocnenec László Bukovszky hovorí, že ich cieľom bolo vytvoriť komplexnejší obraz o identite obyvateľov Slovenska.

Ako potom vykladať výsledky?

Údaje o podiele menšín na počet obyvateľov majú dôležitú funkciu aj v oblasti uplatňovania menšinových práv. Používanie jazykov menšín v úradnom styku a uvádzanie nápisov v menšinových jazykoch je možné v tých obciach, v ktorých pomer menšiny dosahuje zákonnú hranicu. Tie obce, v ktorých tento pomer klesne v troch po sebe nasledujúcich sčítaniach pod 15 percent, prídu o možnosť používania jazyka menšiny.

Zákon o jazykoch menšín pritom nepočíta s tým, že sčítanie zisťuje aj druhú národnosť. Práve preto vzniká otázka o interpretácii výsledkov sčítania po novom.

Doteraz sme mali iba jednu kategóriu národnosti a bolo jednoznačné, aký je pomer jednotlivých národností na celoštátnej i miestnej úrovni. Podľa nového sčítacieho hárku však môžu nastať rôzne situácie. Môžem napríklad označiť, že mám iba maďarskú národnosť, a pri druhej otázke uvediem, že sa k druhej národnosti nehlásim. Môžem uviesť, že mám maďarskú národnosť, ale hlásim sa aj k slovenskej, alebo opačne. Vznikajú tak tri kategórie národnosti: keď je uvedená ako jediná, keď je uvedená na prvom mieste spolu s druhou a keď je uvedená na druhom mieste.

Ako sa pri takomto nastavení dozvieme odpoveď na otázku, aký je pomer jednotlivých národností v určitom meste alebo v celej republike?

Štatistický úrad hovorí, že odpovede budú vyhodnocovať samostatne. «Spracujeme štruktúru obyvateľstva podľa národnosti z odpovedí na otázku Aká je Vaša národnosť? a štruktúru obyvateľstva podľa ďalšej národnosti z odpovedí na otázku Hlásite sa aj k ďalšej národnosti?, ako aj štruktúru obyvateľstva podľa multietnicity, t. j. počet/podiel obyvateľov s jednou národnosťou a počet/podiel obyvateľov s dvomi národnosťami,» odpovedá Jasmína Stauder. Ďalšie interpretácie podľa nej závisia od iných subjektov, najmä od splnomocnenca pre menšiny.

Spracovanie údajov musí byť výsledkom konsenzu, hovorí splnomocnenec pre menšiny László Bukovszky. Podľa neho by bolo ideálne, ak by sa pri používaní jazyka menšiny nepozeralo na národnostný pomer v danej obci, ale na pomer obyvateľov, ktorých materinským jazykom je menšinový jazyk. Sčítanie totiž obsahuje aj takúto otázku. Na to by však bolo treba zmeniť zákon.

Štatistický úrad odkazuje, že so sčítaním po novom neočakáva problémy. «Obyvateľ odpovedá na otázku Aká je Vaša národnosť? sebadeklaratórne, podľa vlastného rozhodnutia. Ak má obyvateľ vzťah k viac ako jednej národnosti, môže odpovedať na otázku Hlásite sa aj k ďalšej národnosti?,» vraví hovorkyňa úradu. Druhú otázku o národnosti teda podľa nej vyplnia tí, ktorí okrem svojej prvotnej národnosti majú citovú, rodinnú alebo inú väzbu aj k inej identite. «Otázky v elektronickom formulári sú koncipované veľmi jednoducho a zrozumiteľne, obsahujú metodické vysvetlivky a obyvateľ nemá problém porozumieť obsahu otázky. Sčítanie bude sprevádzať od novembra informačná kampaň, kde sa obyvateľ dozvie podrobnejšie informácie,» dodáva hovorkyňa úradu.

Dotazníky budú prístupné aj v jazykoch menšín. Vo vysvetlivkách napríklad ľudia uvidia, že národnosť nie je totožná so štátnou príslušnosťou.

Zoltán Szalay
Denník N, 16.10.2020.

Програма радіо

1.11.2020 – неділя
21.00 – 22.00 – Бесіда русинська, реприза
22.00 – 22.30 – Корені, реприза
22.30 – 23.00 – Музика національностей, реприза

2.11.2020 – понеділок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

3.11.2020 – вівторок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

4.11.2020 – середа
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
19.00 – 20.00 – Бесіда русинська

5.11.2020 – четвер
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

6.11.2020 – п'ятниця
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

7.11.2020 – субота
14.00 – 15.00 – Музичні вітання
20.00 – 20.30 – Мости
20.30 – 21.00 – Гіт-парад український
21.00 – 22.00 – Національний журнал український, реприза

8.11.2020 – неділя
21.00 – 22.00 – Там у нас, реприза
22.00 – 22.30 – Громадянський клуб, реприза
22.30 – 23.00 – Гіт-парад русинський, реприза
23.00 – 24.00 – Клуб особистостей русинський, реприза

9.11.2020 – понеділок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

10.11.2020 – вівторок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

11.11.2020 – середа
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
19.00 – 20.00 – Дзвони над країною, русинськи

12.11.2020 – четвер
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
19.00 – 20.00 – Клуб особистостей український

13.11.2020 – п'ятниця
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

14.11.2020 – субота
14.00 – 15.00 – Музичні вітання
20.00 – 20.30 – Ми, русини
20.30 – 21.00 – Музика національностей
22.00 – 23.00 – З архіву національно-етнічних передач

15.11.2020 – неділя
09.00 – 10.00 – Літургія ГКЦ
21.00 – 22.00 – Бесіда русинська, реприза
22.00 – 22.30 – Мости, реприза
22.30 – 23.00 – Гіт-парад русинський, реприза

16.11.2020 – понеділок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

17.11.2020 – вівторок
18.15 – 18.40 – Святкова програма (У)

18.11.2020 – середа
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
19.00 – 20.00 – Бесіда русинська

19.11.2020 – четвер
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

20.11.2020 – п'ятниця
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

21.11.2020 – субота
14.00 – 15.00 – Музичні вітання
20.00 – 20.30 – Корені, реприза
20.30 – 21.00 – Музика національностей
21.00 – 22.00 – Національний калейдоскоп
22.00 – 23.00 – Клуб особистостей український, реприза

22.11.2020 – неділя
21.00 – 22.00 – Дзвони над країною русинськи, реприза
22.00 – 22.30 – Ми, русиини, реприза
22.30 – 23.00 – Музика національностей, реприза

23.11.2020 – понеділок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

24.11.2020 – вівторок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

25.11.2020 – середа
18.15 – 18.40 – Радіоновинни (Р)
19.00 – 20.00 – Там, у нас

26.11.2020 – четвер
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
19.00 – 20.00 – На словечко

27.11.2020 – п'ятниця
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

30.11.2020 – понеділок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

Зміна програми можлива.

Гумор

Хороший студент стане хорошим лікарем! А поганий студент – завідуючим лікарні!

* * *

Сміливість, мужність, справедливість – перші ознаки алкогольного сп'яніння.

* * *

Дорогі жінки, якщо чоловік нічого вам не дарує, розкидає всюди шкарпетки і сидить перед телевізором з пляшкою пива, значить, ви та єдина, з якою йому дійсно добре!

* * *

Шеф на зборах:
– Шановні колеги! Хто з вас в цьому році швидше за всіх виконає план, той отримає від мене шоколадку!
– Шеф, нам би зарплату ...
– Так, починається! Я вже купив шоколадки!

* * *

Заходить мужик в аптеку і щось тихо шепоче на вухо аптекарю.

Аптекар (на всю аптеку): – Та які ще захисні засоби, тут аптека, а не Міністерство оборони!

Ми прочитали...

«Створені за кордоном кафедри русинської мови і літератури не витримують випробування часом. Через брак студентів закрилися такі кафедри в Угорщині та Польщі. В Сербії цього року на русиністику вступив лише один студент, а ще недавно таких було до двох десятків. У Словаччині теж навчаються лише кілька осіб на курсі, та й то завдяки тому, що в словацьких вишах студент мусить здобувати одразу дві спеціальності, і абсолютна більшість вибирає другу спеціальність як додаткову, аби не дуже морочитися. Тож випускники русиністики майже не працюють за спеціальністю».

Радіо Свобода, 11.10.2020 р.

NOVE ŽYTŤA
KULT MINOR
Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 70. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Náklad: 500 ks. Ročné predplatné 10,40 €. Štvrťročné predplatné 2,60 €. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s.. Stredisko predplatného tlače. Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Objednávky na predplatné do zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o.. Krupinská 4, P. O.Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slovart-gtg.sk. Počítačová sadzba NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ
Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 70. Головний редактор Мирослав Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.